ביצד מערימין. אם זכר עולה. מפרש בגמ׳ דדוקא נקט עולה דלא נחתא מקדושתיה אבל שלמים לא שלמים לא דנחתא מקדושתייהו ואם נקבה זבחי שלמים בגמרא פריך ונקבה מי קא קדשה בבכורה. כלומר וכ״ל להתפיסה בקדושה [יח] ומוקי לה בבהמת הקדש ואין לנו שיחול עלה קדושת האם ורועה להתפיסה בקדושה אחרת ופיפא דילדה שני זכרים מוקי לה בבהמה דחולין וא״כ מיירי רישא ופיפא בחולין ומציעתא בבהמת הקדש ותימה למורי הרמ״ך [יט] למה לא דחק לאוקומי מציעתא בבהמת חולין הרי סיפא דבחולין מיירי ואפ״ה אתפיס בזבחי שלמים ותירץ משום דבעי לאוקומי אכילד מערימין:

[1] **קסבר** רשב״ג ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין. לפיכך אין קדושה חלה על טומטו׳ ואנדרוגינו׳ שהרי קודם שתחול קדושת האם עליהם היו כבר בעלי מומין לפיכך אין קדושת האם חלה עלייהו וגם בקדושת פה לא קדשי כיון שהן בעלי מומין ואין דעתו על בעלי מומין דאי קסבר ממעי אמן הן קדושין אם כן נחתא קדושת האם עלייהו [כ] משעה [כא] שנמלאו ועדיין לא היו בעלי מומין שהרי בבהמת הקדש מוקמי׳ [כב] לה [כג] דאי ממעי אמן הן קדושין לא חיילא קדושת הפה ומטוניה לאם ומ״ת מנלן דטעמא דרשב״ג משום דקסבר בהוייתן הן קדושין דלמא טעמא דרשב״ג משום דאין דעת המקדיש כי אם לזכר ודאי ולנקבה ודאית כדאיתא ריש פרק מי שמת (ב״ב דף קמ:) וי״ל דמוכח שפיר דקסבר בהוייתן הן קדושין דאי טעמא משום דאין דעת המקדיש כ״א לזכר מ״מ תקדוש בקדושת האם [כד] וקאמר דאין קדושת האם חלה עלייהו כלל וא״ת לרב חסדא דאמר בבכורות פ׳ על אלו מומין (דף מא:) [כה] דטומטוס ואנדרוגינוס לא במקדש ולא במדינה רבי ישמעאל אומר אין לך מום גדול מזה וחכ״א אינו בכור [כו] ונגזז ונעבד וקאמר בגמרא עלה אמר רב חסדא מחלוקת באנדרוגינוס אבל בטומטוס ד״ה ספיקא וקדושה מספיקא וישחטנו ולאחר שחיטה תבדק אם זכר הוא או נקבה ואמאי קאמר רשב״ג דאין קדושת חלה עליהם וי״ל דלרב חסדא הכי נמי קדושה חלה על טומטוס והא דקאמר אין קדושת הפה [כז] דאין דעתו כ״א לזכר ודאי או לנקבה ודאית כדאיתא פרק מי שמת (ב״ב דף קמ:) והא דקאמר הש״ס דאי ממעי אמן הן קדושין הא תפסתינהו קדושת אימיה לא אתיא כרב חסדא ומ״ת הכא אמר דלמ״ד בהוייתן הן קדושין אין קדושת אימיה חלה על טומטוס ואנדרוגינוס והרי הן כבעלי מומין דאין קדושת הגוף חלה עלייהו ובריש יולא דופן (נדה דף מ:) מצריך קרא עלייהו [כט] דאם עלו ירדו אלמא קדישי אפילו למ״ד בהוייתן הן קדושים ולמה לי קרא מאחר דדיינינן להו כבעלי מומין דאין קדושת הגוף חלה עלייהו וה״נ הרובע והנרבע והמוקלה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטריפה והיולא דופן שהקריבן בחוץ פטור שנאמר לפני משכן ה׳ כל שאינו ראוי לבא לפני משכן ה׳ אין חייבין עליו ופריך בגמ׳ (שם דף קיד.) עלה תיפוק ליה מואל פתח אהל מועד עד דמסיק בוולדות קדשים וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין אלמא משמע דשפיר הן [לאוין] לבא לפני פתח אוה״מ ואי לאו דממעטינן להו מלפני משכן ה׳ לא ממעטו להו מפתח אהל מועד וע״ק לפי מה דפר״י בפ׳ מרובה (ב״ק דף עז:) גבי הא דאמר או עז להוציא את הנדמה וקשה לר״י לשם ל״ל קרא למעוטי נדמה תיפוק ליה דבעלת מום הוא מדאיתמי הוה ליה מומא כדאיתא ריש בכורות (דף ו:) ותירץ ר״י דאיצטריך קרא למעוטי נדמה דולדות קדשים דמהו דתימא דליקדשו אגב אימיה קמ״ל או עז דלא וקשה מ״מ כיון דממעטינן מאו עז למעוטי נדמה דולדות קדשים דחשבינן ליה כבעלת מום וכ״ש כלאים דגריעי טפי כדאיתא פרק מרובה (ב״ק דף עח.) דלייק השתא כלאים איתרבו נדמה מיבעי אלמא גריעי כלאים מנדמה וכיון דממעטינן אפילו נדמה דולדות קדשים מאו עז כלפר״י כ״ש כלאים דגריעי וא״כ קרא דזבחים דלפני משכן ה׳ דמצריך התם למעוטי כלאים למה לי הא לאו ראוין הן לפתח אהל מועד וי״ל דלעולם פשיטא לן דהני דתניא בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) אפ״ה איצטריך לפני משכן ה׳ למעוטינהו דאין חייבין עליהן בחוץ [לא] דלאו מפתח אהל מועד לבד לא מצי למעוטינהו שהרי הן ראוין לבא לפני פתח אהל מועד עם אמן בעודן בבטן [לב] אמן והיא בהמת קדשים אע״ג דהולדות לא קדישי כלל וה״נ איתא ההיא דיולא דופן דאיצטריך קרא למעוטינהו דאם עלו ירדו אע״ג דאין עליהן שום קדושה אלא שהן ראוין לבא בעזרה עם אמן כשהאם קדושה אע״ג דהן עצמן לא קדישי כלל:

אמר רב יהודה מותר להטיל מום בבכור. כדאמר בבכורות (דף לה.) גדיא באזניה אימרא בשפוותיה וא״ת לימא דרב יהודה דהכא פליג אדרב הונא פרק בהמה המקשה (חולין דף סט:) יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שליש אחר הרי זה קדוש בבכורה דכי נפק רובא לבסוף אינגלאי מילתא למפרע דמעיקרא הוה קדיש ה״נ נימא גבי מטיל מום [לג] ויש לחלק בין מטיל מום למכירה דבמכירה יש לטעות יותר שמא ימכור אחר יציאת רובו:

הא עדיפא ידיעא מדאתי ביה לידי גיזה ועבודה. פי׳ אין בו מום צריך להשחות ואיכא למיחש דלמא אתי לידי תקלה דגיזה ועבודה אבל השתא דיש בו מום שחיט ליה כהן ולא אתי לידי גיזה ועבודה דלמה ישהנו ואמ״ת דהשתא נהגו העולם למכור קצת מן האם כדי להפקיע הוולד מן הבכורה וטוב הוא לעשות כן ובלבד שיקנה לו קנין חשוב כמו הגבהה דבהמה דקה או משיכה וקנין כסף עמו ואע״ג דאיכא פ״ק דבכורות (דף ג׳) גבי רב מרי בר רחל מקני לעובד כוכבים כו׳ וכלאי חיותא דרב מרי בר רחל וקאמר עלה דהא דכלאי משום דמפקע להו מכהן והוי איסורא לעשות כן [לד] אי איתא משום דרב מרי ידע לאקנויי קנין גמור וכ״ע לא ידעי וסברי דמילתא בעלמא עבד ואתי לידי תקלה ואגן קי״ל כלישנא בתרא דבעיא קנין גמור ואפילו לנשון ראשון נמי ניחא לן טפי למוכרו לעובד כוכבים מלהטיל בו מום קודם יציאת רובו דלא אתי למיטעי להטיל בו מוס לאחר יציאת הרוב משום הכי טוב לעשות כן [לה] שלמוכר קצת מן האם לעובד כוכבים קודם לידה והכי עדיף טפי דלא אתי לידי תקלה דגיזה ועבודה:

[ו] **ביצד** [א] מערימין על הבכור שהיתה מעוברת [ב] אומר מה שבמעיה [ג] של זו אם זכר עולה ילדה זכר יקרב עולה ואם נקבה זבחי שלמים ילדה תקרב שלמים אם זכר עולה ואם נקבה זבחי שלמים ילדה זכר ונקבה הזכר יקרב עולה והנקבה תקרב שלמים ילדה שני זכרים [ג] אחד מהם יקרב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמיו חולין ילדה שתי נקבות אחת מהם תקרב שלמים והשניה תימכר לחייבי שלמים ודמיה חולין [ד] ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב״ג אומר אין קדושה חלה עליהן: **גמ׳** אמר רב יהודה [גם] מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם תנן [ה] אומר אדם מה שבמעיה של זו עולה אין שלמים לא [ו] [ואת] אמרת דמצית מפקעת ליה מקדושתה אמר לך רב יהודה ה״מ בזמן שבית המקדש קיים כי קאמינא אנא בזמן [ז]הזה דלא חזי להקרבה אי בזמן הזה מאי למימרא מהו דתימא נגזר דלמא נפיק רוב ראשו וקשדי ביה מומא ואימא הכי נמי אפילו הכי [ח] הא עדיפא [ט] [יתירא] מדאתי ביה לידי גיזה ועבודה: אם נקבה זבחי שלמים: נקבה מי קא קדשה בבכורה סיפא אתיא [י] לבהמה [יא] דהקדש: ילדה שני זכרים כו׳: אמרי אי בהמה דהקדש היאך דאקדיש עולה [יב] ליהדר עולה אידך נהוי בקדושתיה דאימיה סיפא אתאן לבהמת חולין: ילדה טומטום ואנדרוגינוס כו׳: אמאי עליה קדושה אחריתי דלכי מתייליד לא הוי ולד חטאת: [יג] לשון ירושלמי **נקבה מי וכו׳** [יד] **במבכרת דקדשים.** בבהמת הקדש כדפרישית. והאי מבכרת לאו דוקא אלא אחידי דתנא רישא במבכרת דחולין נקט נמי הכא לשון מבכרת: **אי בהמת הקדש היא.** אמאי האני ימכר לחייבי עולה האי קמא דנפיק ליהוי עולה ואידך לכי מתייליד ליהוי בקדושתה [טו] דלימיה: **הך סיפא.** דילדה שני זכרים אתאן לבהמת חולין והוי רישא וסיפא בחולין ומציעתא בהמת הקדש: [יז] בהקדש

[ז] **מערימין** [יח] . להפקיעו מכהן ולהפריש לחובתו: **ילדה זכר יקרב עולה.** דבכור לא קדיש אלא [יט] ברחם וכיון דמעיקרא אתפסיה בקדושה אחריתי מו לא חיילא קדושת בכורה: **ואם.** אמר אם ילדה נקבה תהא זבחי שלמים ילדה נקבה תיקרב שלמים: **ילדה שני זכרים.** על שניהן חלה קדושת עולה דהא קאמר אם זכר יהא עולה ומיהו לא נדר אלא חד הלכך [א] הוא יקריב האחד לנדרו והב׳ יימכר לצרכי עולה [כא] ודמיו חולין: **גמ׳ עולה אין.** הואיל וכליל היא [כב] שרי לשנויי קדושת בכורה לקדושתה אבל שלמים דקדושה קלה היא אסור לשנויי לכתחלה קדושת בכורה לקדושתייהו וכ״ש שאסור להטיל בו מוס דמפיק ליה מקדושתיה לגמרי [כג]: **דלמא נפיק רוב ראשו.** וקדיש ליה ראס והדר שדי ביה מומא והוי מטיל מוס בקדשים קמ״ל דלא גזרי דהוא יזהר להטיל בו המוס משעה שיצא מעטן קודם שיצא רוב ראשו כדאמרינן בבכורות (דף לה.) גדייא באזניה שהגדי יוצא דרך לדעיו ונראות האזנים תחלה ואימרא בשפתיה שפי הטלה יוצא תחלה: **הא עדיפא.** למישרי להטיל בו מוס הואיל ועדיין לא קדיש כדי שלא יצטרך הכהן לשהותו [כד] אלא ימהר לשוחטו דאי לא שדי׳ בי׳ בעי לשהויי עד שיפול בו מוס ואדהכי והכי אתי לידי גיזה ועבודה: [טו] **תסיגא עדיפא.** כלומר שמחסר ממנו אבר קודם יציאת רובו ויעשנו בעל מוס: **נקבה מי קדשה בבכורה.** דבעי לאיעורומי עלה דקאמר כיצד מערימין וקאשיב להך: **בהמה דהקדש.** האם מטתא היא ונתעברה ורוצה להעריס שלא ילך למיתה דולד חטאת למיתה אזיל ישנהו לקדושה אחרת וקמ״ל דוולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ולא במעי אמן וכיון דעדיין לא קדיש בקדושת אמו מצי לאקרובי עון [טז] ל״א תמיכה עדיפא כלומר שיחסר ממנו [יז] **טון** לשון ירושלמי אמא דהך נקיבה [יח] ומציעתא בהקדישי [יט] בקדושה אחריתי [כ] **יט** לאה לאדהוזקי לאוקמי מציעתא בבהמה דהקדש הכי סיפא [כא] **כ** משעה שנצרו כל״ל (רש״ש) **כא** משעה (שנולד) שנצרו דעדיין לא היו בעלי מומין וה״ה דמרישא דאם נקיבה שמעינן דבהוייתן הן שהכי בבהמת הקדש מוקמינן לה דאי במעי אמן הוי״ל הגליון וה״ה דמריש׳ דאם נקיבה שמעינן דבהוייתן הן קדושין כדפ״ה והא קמ״ל דכולה מתני׳ דשב״ג היא עכ״ל ר״י ז״ל בגליון (ש״מ) **כב** לה ולא חיילא קדושת הפה עלייהו אלא הוי בקדושת האם כו׳ והשתא יש לאמוק (צ״ק) **כג** דאי ממעי אימן הן קדושים נהי דלא מייל׳ וכו׳ עליהו אבל נקדשיהו מטוני דהאם וא״ת אבל קאמר דאין [ח״נ] **כד** דאי אמר דאין קדושת האם חלה עליהם אם כן אמאי לא מצינתא בבהמה דהקדש הכי סיפא (צ״ק) **כה** משעה שנצרו כל״ל (רש״ש) **כו** כבר אלא נגזז ונעבד (ש״מ) **כז** אין קדושה חלה עליהם כל״ל (יעב״ץ) **כח** אין קדושת הגוף חלה (ש״מ) **כט** יוצא דופן וכלאים דאם (צ״ק) **ל** הן ראוין לבא (ש״מ (צ״ק) **לא** ל״ל דאינו, **לב** בבטן אמן הוו בהמת קדשים כל״ל (יעב״ץ, ועי׳ צ״ק) **לג** מן האם לעבו״כ כדי (ש״מ) **לד** גי׳ רש״ק לא. ע׳ רש״ש שבא״ה תמוה ולא נמצא בכת״ק. ועי׳ בדבני״ת. **לה** ל״ל אי בעית אימא,

מסורת הש״ס

[א] [לעיל י:], **ב)** [עיין תוספות בכורות דף טו ע״ב ד״ה מה בכור. ש״מ]; **ג)** [עיין תוס׳ לעיל דף י ע״ב ד״ה כי מניא. ש״מ]; **ד)** ב״ב קמ.; **ה)** [בכורות ג׳ ע״ב. (רש״ש)], **ו)** שיך לדף כה., **ז)** עיין רש״ק שכתב שדבריהם מגומגמים ועי׳ תוס׳ חולין שם וכתוס׳ בכורות לה.,

שינויי נוסחאות

א) תנן כיצד מערימין על הבכור שהיתה מעוברת לילד אומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה. תיבת אדם נמחק (ש״מ) **ב)** לא. נ״א וכ״ש אם מטיל מום בקדשים דקא משוי ליה מולן. והא אמרת (ש״מ) **ג)** אפילו הכי הסירה עדיפא מלאמר וכו׳. ע׳ רש״י, (ש״מ) **ד)** יתיר מלאתי כו׳ ועבודה דלא ניתי בה לידי תקלה דגיזה ועבודה. ל״א הא קמ״ל אם מטיל מום עדיפא דלא ניתי בה לידי תקלה דגיזה ועבודה (ש״מ) **ה)** ל״ק מ״ז, **ו)** בהמה דהקדש. גרס״י ל״ל מי קדיש בבכורה במבכרת דקדשים עי״ש (הגר״א) **ז)** דהקדש. ל״ל אימא דהך נקבה מבכרת דחולין אי הכי מולין בעלמא היא הכא במאי עסקינן במבכרת דקדשים (ש״מ) **ח)** עולה דהוי עולה (ש״מ) **ט)** מעריסין על הבכור להפקיעו מכהן ולהקריבו לאותנתו (ש״מ) **י)** אלא מרחם וכיון דמעיקרא כו׳ חייבא עליה קדושת בכורה למ״ד בפ״ק קדושה חלה על העובר (ש״מ) **יא)** עולה דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח הכ״ל. ומה״ד אחת מהן תקרב שלמים דאינו קדיש אלא חדא הכ״ל. ומה״ד אין קדושה חלה עליהן כיון דאין ראוין למזבח הכ״ל (ש״מ) **יב)** שרי לשנויי לכתחילה קדושת בכורה (ש״מ) **יג)** לגמרי בזמן שבית המקדש קיים דממנו מקריב חלבו ודמו הכ״ל. ומה״ד כי קאמינא אנא דמותר להטיל בו מום ואין בו משום לא יהיה לא יֵהָיֶה בזמן הזה הכ״ל (ש״מ) **יד)** לשהותו עד שתומם אלא (ש״מ) **טו)** ל״א תמיכה עדיפא כלומר שיחסר ממנו (ש״מ) **טז)** לשון ירושלמי אמא דהך נקיבה (ש״מ) **יז)** ומציעתא בהקדישי (ש״מ) **יח)** בקדושה אחריתי (ש״מ) **יט** לאה לאדהוזקי לאוקמי מציעתא בבהמה דהקדש הכי סיפא (צ״ק) **כ)** משעה שנצרו כל״ל (רש״ש) **כא)** משעה (שנולד) שנצרו דעדיין לא היו בעלי מומין וה״ה דמרישא דאם נקיבה שמעינן דבהוייתן הן שהכי בבהמת הקדש מוקמינן לה דאי במעי אמן הוי״ל הגליון וה״ה דמריש׳ דאם נקיבה שמעינן דבהוייתן הן קדושין כדפ״ה והא קמ״ל דכולה מתני׳ דשב״ג היא עכ״ל ר״י ז״ל בגליון (ש״מ) **כב)** לה ולא חיילא קדושת הפה עלייהו אלא הוי בקדושת האם כו׳ והשתא יש לאמוק (צ״ק) **כג)** דאי ממעי אימן הן קדושים נהי דלא מייל׳ וכו׳ עליהו אבל נקדשיהו מטוני דהאם וא״ת אבל קאמר דאין [ח״נ] **כד)** האם ואמאי קאמר דאין [ח״נ] **כה)** על עלו מומין על מתניתין דטומטוס (ש״מ) **כו)** כבר אלא נגזז ונעבד (ש״מ) **כז)** אין קדושה חלה עליהם כל״ל (יעב״ץ) **כח)** אין קדושת הגוף חלה (ש״מ) **כט)** יוצא דופן וכלאים דאם (צ״ק) **ל)** הן ראוין לבא (ש״מ (צ״ק) **לא)** ל״ל דאינו, **לב)** בבטן אמן הוו בהמת קדשים כל״ל (יעב״ץ, ועי׳ צ״ק) **לג)** מן האם לעבו״כ כדי (ש״מ) **לד)** גי׳ רש״ק לא. ע׳ רש״ש שבא״ה תמוה ולא נמצא בכת״ק. ועי׳ בדבני״ת. **לה)** ל״ל אי בעית אימא,

עין משפט נר מצוה

א א מיי׳ פ״ד מהל׳ תמורה הלכה יב:
ב ב מיי׳ פט״ו מהלכות מעה״ק הלכה מ:
ג ג ד מיי׳ פ״ב מהל׳ בכורות הלכה יד [טוש״ע י״ד סי׳ שיג סעיף ז]:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה לשון ירושלמי וכו׳ במבכרת נ״ב כך היה נ״ר ירושלמי בהתירוך: **(ב)** ד״ה אי בהמת וכו׳ דלימיה ומשני הך סיפא כל״ל והד״ל:

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה ילדה. הוא נ״ג:

מוסף רש״י

כיצד מערימין על הבכור. להפקיעו מכהן ולהיות הוא בו (לעיל י:). **ילדה זכר יקרב עולה.** ומקריבו לאותנתו ואע״פ שהיה מחויב עולה, משום דקדושת עולה דקדמה חיילא עליה, דבבכורה לא קדיש עד שתקדישנו רחם ותו לא אתייא בכורה ומפקעא לקדושת עולה (שם). **ילדה טומטום כו׳** אין קדושה חלה עליהן. דבריה הוא דאיתו לא זכר ולא נקבה והלכך לא יחול עליה קדושת שלמים ועולה במעי אמן ולא קדושת בכור בפעוטת רחם דלא קניא ביה אזכר תקדיש (רשב״ם ב״ב קמ:).

רבינו גרשום

כיצד מערימין על הבכור כו׳. דלא קדיש בכור עד דמקדיש ליה יציאת רחם אבל עד שהוא במעי אמו יכול לשנותו לדבר אחר: **והשני ימכר לחייבי עולות ודמיו חולין.** משום הכי ימכר לחייבי עולות (דילדה זכר סתם אם תהא עולה ועוד) דאין ידוע על איזה אמר הלכך שני ימכר לחייבי עולות ומשום הכי דמיו חולין דמ״מ לא הקדיש אלא אחד: **ילדה ב׳ נקבות.** דינו כב׳ זכרים: **מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם.** כגון אם יצא אזנו קודם או שפתו והטיל בה מום קודם שיצא רוב ראשו יקרב עולה: **עולה אין.** כלומר לשם עולה דחמירה קדושתה מבכור יכול לשנותו אבל שלמים דגריע קדושה מבכור דנאכל לישראל לא יקרב וכ״ש להטיל מום דקא משוי ליה חולין דאסור: **קסבר רב יהודה.** מתני׳ דדייקינן מינה דלשם עולה אין לשם שלמים לא: **בזמן בהמ״ק קיים.** וכי קאמינא דמותר להטיל מום בזמן הזה אמינא: **ואימא הכי נמי.** דמש״ה ליגזר דלא: **אפ״ה הא עדיפא.** להטיל בו מום דאי לא שדי ביה מום דלמא אתי לידי גיזה: **ל״א** הא קמ״ל רב יהודה. דחסירא עדיפא דלא ליתי כו׳: **אם נקבה זבחי שלמים.** אמאי איצטריך למימר נקבה ליהוי חולין נקבה מי מקדש בבכורה: **אלא סיפא** דקתני ילדה נקבה תמימה תיקרב שלמים בבהמת הקדש קתני דאם הקדיש בהמה מעוברת ואמר אם ילדה נקבה תהא שלמים הויא שלמים קסבר עובר לאו ירך אמו הוא: **ל״א** כלישנא קמא אמרי הא בהמה מבכרת מאי היא אי דהקדש היא אמאי והשני ימכר האיך דהקדיש עולה כו׳: סיפא אתאן [כאן יש כשתי שורות חלק] לבהמת חולין. וכגון דלא ידיעה אהי זכר מינהו אמר עולה הלכך שני ימכר לצרכי עולות ודמיו חולין כדאמרן לעיל: **ל״א** זכר בתרא חולין בעלמא הוא אלא משום דלא ידענן הי נפקא ברישא הלכך השני ימכר לצרכי עולה ודמיו חולין דמכל מקום לא היה דעתו לעולה אלא על האחד:

שיטה מקובצת

סיפא אתאן לבהמת חולין. וכגון דלא ידיעא מהי זכר מינייהו אמר להוי עולה. ל״א הך מבקרת מה היא מבכרת דהקדש זכר קדמאה ניהו עולה זכר בתראה נוקים בקדושתה דאימיה, א״נ במברכת דחולין קדמאה נהוי עולה זכר בתראה חולין בעלמא הוא. ילדה וכו׳. עי׳ בהשמטות בסוף המסכת: **תוס׳ ד״ה אמר ר׳ יהודה אחר יצאת רובו.** עי׳ בהשמטות בסוף המסכת:

אין קדושה חלה עליהן. ואפי' אמלעיתא נמי קאי דהוי ולדות קדשים ואפי' קדושת אמן אינה חלה עליהן דהא סתם אין קדושה קאמר: בהוייהן. כשהן נולדין והלכך אין שום קדושה חלה עליהן[כ]: **הא דפסחיהו קדושת אמן.** משעת התחלת יצירתה כל פורתא ופורתא קדיש: **אלא ש"מ.** [ד] כולה מתני' ר"ש היא: **אילו** [ה] (לא) נאמר **כו'.** אהאי קרא קאי (ויקרא כז) אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו[ג]: **אילו נאמר בכור אשר יבוכר לא יקדיש.** ולא כתיב אין אותו ולא כתיב בבהמה הייתי אומר בכור אדם לא יקדיש אותו: **ס"ל אותו.** מדקאמר אותו משמע דלבכור בהמה נמי [ז] קאמר וה"ק אך בכור אדם אשר [ח]יבוכר בבכור בהמה לא יקדיש אותו אותו אינו מקדיש אדם בכור אדם לא יקדיש בכור בהמה אבל יקדיש אותו [ט] אותו בכור בהמה אבל יקדישו אותו אחרים שאר בני אדם שאינם בכורות יקדישו בכור בהמה לקדושה אחרת: **ס"ל בבהמה.** דלא איצטריך ולמאי [י] [יא]דאתא לגלויי עליה דקרא דלאו בבכור אדם משתעי: **בבהמה עסקתי.** בבכור בהמה דברתי כאן שלא יקדישנו שום אדם לקדושה אחרת ולא דברתי כאן בבכור אדם כלום: **בבטן.** שאפי' בעודו בבטן לא יוכל להקדישו לקדושה אחרת: **משיבוכר.** משיקדם בראש אבל [יב] בבטן חול הוא: **יכול אף ולד כל הקדשים כן.** שיהא מותר לשנותו לקדושה אחרת בעודו בבטן: **ס"ל אך בכור חלב.** דבכור התרתי לך להקדיש קודם שיבוכר אבל לא שאר קדשים בבטן דכיון דאמו קדושה כל פורתא ופורתא דמיתברי ביה מיתפיס בקדושה [יג] דולדות קדשים במעי אמן הן קדושות ולית ליה כתנא דמתני' [יד]: **אמר על הבכור.** בעודו בבטן עם יצאת רובו דבעיא למיחל עליה קדושת בכור [טו] האי שעתא [יז] דתיחול עליה קדושת עולה ולא קודש דהשתא הוו תרתין קדושות למיחל בהדדי הי מייניהו אתמורה וקדמא למיחל ודמי לתצירתה: **עולה הוי.** שכן כליל: **או בכור הוי.** שכן קדושת בכור חלה על כל הבכורות דעלמא מרחם: **עם נשירת רובו.** דבעי למהוי לקטן [יא]: **נהוי הפקר.** אפילו לעשירים הי מייניהו חייל עליה [יב] קדושה דודאי פשיטא לן אי אפקריה מקמי הכי לכל התבואה דלא מיתייב בלקטן [יג] אלא כל שהוא אוכל ונשמר [יד]: **ואמר אביי מאי מיבעי ליה.** [טו] (לא) ודאי הואיל ובהדי הדדי אתו למיחל דברי הרב ודברי תלמיד ודאי דברי הרב קודמין וקודשא בריך הוא עבדיה לקטן: **ה"ג דברי.** הרב קודמין [יד] [טז]כל כך ובכור הוא: **מתני' דאומר.** על [יט] ולדה של בהמה מעוברת: **ולדה מן עולה והיא שלמים דבריו קיימין.** שהרי קדושת הולד קדמה: **אכל אם אמר היא שלמים.** בריש אלא [כא] להאם ולכל דאית בה אקדיש וחשיב ולד למקדיש בגופי נפשיה והוי כמקדיש שתי בהמות לשלמים [כב] וכי הדר אמר ולדה עולה הוי הולד שלמים. והכא לא שייך למימר בהוייתן [כג] ובמעי אמן דכי אמרינן בהוייתן [כד] ולא במעי אמן הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה דאיהו לא אתפסיה לעובר שום קדושה אלא מקדושתה דאימיה קא קדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה [כה]. ורבי מאיר אית ליה תפוס לשון ראשון [כו] ואע"ג שמתחלה כשאמר היא שלמים [כז] לא נתכוין לולדה: **הואיל ואי אפשר לקרוא ב' שמות לאחד.** שאין הפה יכול לדבר שני דברים כאחד: **דבריו קיימין.** דאף בגמר דבריו אדם נתפס הואיל ומתחלה כשאמר היא שלמים לא נתכוין לולדה: **גמ' ולה בולדה מתכפר.** דכי אמרינן ולד חטאת למיתה אחזיל הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה בתרתי נפשיה [כח] נפשיה מכח אמו והוי כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר בחיוב שילה: **אם שיירו.** לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משויר והוא חולין וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדוש ולא מחמת אמו ולא הוי כולד חטאת: **הרי זה ולד שלמים.** אלמא מדקרייה ולד שלמים דמכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה וגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי וחזיל למיתה [כט] דאי ס"ד אם שיירו משויר דחשיב כבתרתי נפשה וכי לא שיירו מחמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים חיבעי [ל] למיתני: **בר** [לא] **מינה דהיא.** מהיהא לא מיקשי דשבשתא היא [ה] [לב] דתניא ולד הרי זה [לג] שלמים: **ולפה לו.** ויצא הולד לחירות: המשקרר

אמר על הבכור עם יצאת רובו יהא עולה. [מ] ודוקא עם יצאת רובו אבל אמר עם יצאת מיעוטו לא מיבעי' ליה דודאי עולה מחיצא עליה דאכתי לא חל קדושת בכור עליה כלל: **היא** שלמים וולדה הרי זו הולדה שלמים. דמיד שאמר היא שלמים חל קדושת פיו נמי על העובר כמו על האם [מא] [מב](ולא מיכווניה דאם אלו מכח קדושת פיו) ואפילו למאן דאית ליה שיירו משויר מיהא אין יכול לשנות לקדושה אחרת דמיד שהקדיש האם נתכוין נמי שתחול על פיו אותה קדושה על העובר ואינו יכול לשנותו מקדושת האם אא"כ הזכיר תחלה קדושת הולד ופי' רש"י הכא לא שייך למימר בהוייתן [מג] ובמעי אמן דכי אמר בהוייתן שום קדושה אלא בקדושתה דאימיה דאקדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה עכ"ל וא"כ הא דאמר לעיל ואם נקבה זמני שלמים ואוקימנא ליה בבהמת קדשים ל"ל דמיירי בהקדישה ואח"כ נתעברה:

רצה [מ] בולדה מתכפר. דכי אמרינן (לעיל דף כא:) ולד חטאת למיתה אחזיל ה"מ כשהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה בתרתי נפשיה ולא מכח אמו והוי כמפריש [שתי] חטאות לאחריות דמתכפר בחיוב שילה. לשון רש"י: **קסבר** רבי יוחנן שאם שייר לולד שאמר וולדה חולין והיא חטאת משוייר והוי חולין. וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדיש ולא מחמת אמו ולא הוי ולד חטאת. לשון רש"י: **הרי** זה ולד שלמים. אלמא [מז](לא) קרי ולד שלמים דמכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה [מח]דגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי וחזיל למיתה: **דאי** ס"ד דשיירו משוייר. דחשיב כהמה באפי נפשיה וכי לא שייריה מחמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים חיבעי ליה למיתני. לשון רש"י:

[א] אמאי אין קדושה חלה עליהן קסבר רשב"ג [ב] ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין דאי ס"ד [ג]ממעי אמן הן קדושין אמאי אין קדושה חלה עליהן הא תפסתינהו קדושה דאימייהו אלא ש"מ ולדי קדשים בהוייתן הן [ד] קדושים והאי תנא סבר ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושים דת"ר אילו [ה](לא) נאמר בכור לא יקדיש הייתי אומר בכור לא יקדיש הקדישות ת"ל [ו]איש אותו אותו אי אתה מקדיש אבל מקדיש אדם בכור הקדישות ועדיין אני [ז]אומר הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים ת"ל בבהמה בבהמה עסקתי יכול לא יקדישנו בבטן ת"ל אשר יבוכר לה' [ח]משיבוכר לה' אי אתה מקדיש אבל אתה מקדיש בבטן יכול אף ולדי כל הקדשים כן ת"ל [ט]אך [י]חלק אלמא ס"ל [יא]ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושין א"ל רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יצאת רובו [יב] עולה עולה הוי או [יג]בכור הוי עולה הוי [יד] דכל פורתא ופורתא דקא נפיק הוא כליל או בכור הוי דכל פורתא ופורתא דקא נפיק [טו] במילתיה הוא ל"א שכן קדושה חיילא עליה או דלמא בכור הוי שכן קדושתו מרחם א"ל מאי תיבעי לך [יז] היינו דבעי אילפא אמר [יח]על הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר לקט הוי או הפקר הוי לקט הוי שכן קדושתו בידי שמים או דלמא הפקר הוי שכן זוכין בו עניים ועשירים ואמר מאי תיבעי ליה [יט]דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים ה"נ דברי מי שומעים: **מתני'** [כא]**האומר** [כב]ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד [כג] [ג] זבחי שלמים דברי [כד]ר"מ [כה]א"ר יוסי אם [כו]לכן נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת דבריו קיימין ואם משאמר הרי זו שלמים נמלך ואמר ולדה עולה הרי זו ולדה שלמים: **גמ'** [כז]**א"ר יוחנן** [כח]**הפריש חטאת** מעוברת וילדה רצה בה מתכפר בולדה מתכפר מ"ט קסבר ר' יוחנן אם שיירו משוייר [כט] עובר לאו ירך אמו הוא [ל] דהוה ליה [לא] כמפריש שתי חטאות לאחריות רצה מתכפר בה רצה מתכפר בחבירתה מותיב רבי אלעזר היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ואי סלקא דעתך [לב] שיירו משוייר הרי זה ולד שלמים הרי זו [לג] בעי מיתנא אמר רב טבלא בר מינה דההיא [לד] הא אמר רב לתנא תני הרי זו שלמים מיתיבי [לה]האומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היתה [לו] עוברה זכתה לו אי אמרת בשלמא אם שיירו אינו משוייר [לז] עובר ירך אמו מש"ה זכתה לו [לח] והוי ליה כמשחרר חצי עבדו ומני [לט]ר' [מ]מאיר היא כדתניא המשחרר

[מא] קדושה דולדאי פשיטא לן אי אפקריה מקמי הכי לכל התבואה דלא מיתייב בלקטן [מב] אלא כל שהוא אוכל ונשמר [מג]: **ואמר אביי מאי מיבעי ליה.** [מד] (לא) ודאי הואיל ובהדי הדדי אתו למיחל דברי הרב ודברי תלמיד דברי הרב קודמין וקודשא בריך הוא עבדיה לקטן: **ה"ג דברי.** הרב קודמין [מה] [מו] [מז]כל כך ובכור הוא: **מתני' דאומר** [מח] **ולדה** של בהמה מעוברת: **ולדה מן עולה והיא שלמים דבריו קיימין.** שהרי קדושת הולד קדמה: **אכל אם אמר היא שלמים.** בריש אלא [מט] להאם ולכל דאית בה אקדיש וחשיב ולד למקדיש בגופי נפשיה והוי כמקדיש שתי בהמות לשלמים [מא] וכי הדר אמר ולדה עולה הוי הולד שלמים. והכא לא שייך למימר בהוייתן [מב] ובמעי אמן דכי אמרינן בהוייתן [מג] ולא במעי אמן הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה דאיהו לא אתפסיה לעובר שום קדושה אלא מקדושתה דאימיה קא קדיש אבל במקדיש מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה [מד]. ורבי מאיר אית ליה תפוס לשון ראשון [מה] ואע"ג שמתחלה כשאמר היא שלמים [מו] לא נתכוין לולדה: **הואיל ואי אפשר לקרוא ב' שמות לאחד.** שאין הפה יכול לדבר שני דברים כאחד: **דבריו קיימין.** דאף בגמר דבריו אדם נתפס הואיל ומתחלה כשאמר היא שלמים לא נתכוין לולדה: **גמ' ולה בולדה מתכפר.** דכי אמרינן ולד חטאת למיתה אחזיל הני מילי בהקדישה ולבסוף נתעברה אבל הקדישה מעוברת חשיב עובר לקבולי קדושה בתרתי נפשיה [מז] נפשיה מכח אמו והוי כמפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר בחיוב שילה: **אם שיירו.** לולד שאמר ולדה חולין והיא חטאת משוייר והוא חולין וכיון דאי בעי לא קדיש אלמא לאו ירך אמו הוא כי לא משייר ליה נמי לאו ירך אמו הוא ומחמת עצמו קדוש ולא מחמת אמו ולא הוי כולד חטאת: **הרי זה ולד שלמים.** אלמא מדקרייה ולד שלמים דמכח אימיה נחתא ליה קדושה ולא מחמת נפשיה וגבי חטאת נמי ולד חטאת מיקרי וחזיל למיתה [מח] דאי ס"ד אם שיירו משוייר דחשיב כבתרתי נפשה וכי לא שיירו מחמתיה הוא דקדיש הרי הולד עצמו שלמים חיבעי [מט] למיתני: **בר** [נ] **מינה דהיא.** מהיהא לא מיקשי דשבשתא היא [ה] [נא] דתניא ולד הרי זה [נב] שלמים: **ולפה לו.** ויצא הולד לחירות: המשקרר

לא לגלויי כו'. (צ"ק) [נ] אבל בבטן חולין הוא (ש"מ) [נא] בקדושה דהאם דולדות (ש"מ) [נב] דמתני' ס"ג וכך היא שנויה בת"כ אבל עדיין אי אומר הוא לא יקדיש אבל יקדישנו אחרים מ"ל בבהמה בבהמה עסקתי (ש"מ) [נג] מן הקדושה נרשם עליו (ש"מ) [נד] על מיצת קדושה נרשם עליו קו מלמעלה לזהות כי לפ"ד ראוי למתקו (ש"מ) [נה] בלקט שאין חייבין בלקט אלא (ש"מ) [נו] הכא ולאי (ש"מ) [נז] קודמין וכבור הוא (ש"מ) [נח] הלכך בכור הוא. (צ"ק) [נט] על בהמת חולין מעוברת הס"ל (ש"מ) [נ] ולדה של זו עולה (ש"מ) [נא] כריש לה ולכל (ש"מ) [נב] לה ולכל לאת בה אקדשה ומחיב ולד כמקדיש. ל"ק, [נג] לשמים דאינו יכול לשנות אותם לקדושה אחרת וכו' (ש"מ) [נד] כהוייתן הן קדושים ולא (ש"מ) [נה] קדושה שלא ע"י האם (ש"מ) [נו] לשון ראשון הס"ל ד"ס אם לכך נתכוין שמתחלה כו'. (צ"ק) [נז] שלמים. נתכוין להקדיש הולד לעולה כיון דמתחלה הקדיש האם לשלמים לא היילא עלה דתפוס לשון ראשון הס"ל. ומה"ל אם לכך נתכוין מתחלה ובשעה שהקדישה לשלמים היה בדעתו להקדישה ולד לעולה ולא נתכוין להקדיש לשלמים הס"ל. ומה"ל דאיל [נח] נקשים ולא מכח אמו והוי [נט] למיתה ואי ס"ל (ש"מ) [נ] מיצעי ליה למיתני (ש"מ) [נא] כר מינה וכו'. נ"ב כמוב בר מינה דהיא מדוכתא אחריתא מיקרינן ליה לבר מהיא לן מקשי דשבשתא כו' (ש"מ) [נב] דאמר לא נתנו דמתי ולד תני הרי זו שלמים (מרא"כ) [נג] זה ולד שלמים (ש"מ) [נד] הא מכחיה דאם אלא מכח קדושת (ש"מ) [נה] רש"ק מ"ז. [נו] וגריסת צ"ק אפילו לא מכוין אלא על האם קדוש מכח קדושת פיו ואפילו למאן. [נז] רש"ק מ"ז, [נח] וגבי (צ"ק)

ד א מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה יב:
ה ב מיי' שם הל' יג:
ו ג מיי' שם הל' יג:
ז ד מיי' פ"ד מהלכות ממנות עניים הל' יד:
ח ה ו מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ח:
ט ז ח מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה ו:
י ט מיי' פ"ז מהלכות עבדים הל' ה ע' כ"מ:

מוסף רש"י

בהוייתן הן קדושין. ביליאתן (חולין צ.) כשנולדים הן קדושים ולא כמעי אמן (לעיל יא. מנחות פג. מכת"י) ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום דהא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות מיהיו לך, דכתיב לך קדשין, אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות (שם וכנר"ז זבחים קיד. וכריתות כב. ולעיל יא.). ממעי אמן. משעת יצירתן במעי אמן (חולין פפ:). אך חלק. אמן וקיקן מישוטין (ערוביו קה. פסחים ה. שם עא. שבועות יג.). רצה בה מתכפר. והולד יצעה, רצה בולדה מתכפר. והיא תרעה (יבמות עח.) דלא חשיב ליה כולד חטאת דאחזיל והפריסה מעוברת, ודעתיה הוה נמי להתכפר בעובר ומתכפר בלחיו מהם שילה (מנחות פא.) דכי אמרינן ולד חטאת למיתה אחזיל הייט היכא דמפרש חטאתו ומעובדה ולדה, דהלכה למשה מסיני ניטו חמש חטאות מתות והכי גמירי לה דמתה, אבל מי אפרשה מעוברת חשוב עובר כבהמה אחרת ומחיילא עליה קדושה באפי נפשיה והוא לא ליה במפריש שתי חטאות לאחריות דמתכפר בלחיו בחיובא שילה והשניה תרעה (לעיל י.). כמפריש שתי חטאות לאחריות. אלא מתבר אחתת יציא מבריתה (פסחים צז:) יתכפר בחבירתה (מנחות פ. מכת"י). אם היתה עוברה זכתה לו. לעובר בקבלת גט זה להיות משוחרר (גיטין בג:).

שינויי נוסחאות

א) ולדי קדשים (ש"מ) **ב)** קדושים. ס"א לאפוקי מהאי תנא דמ"ל כו' (ש"מ) **ג)** מיבעי מהאי תנא דמ"ל כו' (ש"מ) **ד)** לומר. גם"י בכור אדם מקדיש הקדשות אבל פשוט לא יקדיש הקדשות מ"ל בבהמה כו' כן גירסת כל הס"י (ש"מ) **ה)** מ"ל אך בכור אך חלק הכל חד וחד קאים בקדושתיה דאימיה אלמא (ש"מ) **ו)** רוכו יהא עולה (ש"מ) **ז)** נפיק קא קאים כמילתיה (ש"מ) **ח)** לך לאו הייינו (ש"מ) **ט)** ולד שלמים (ש"מ) **י)** ר' מאיר ר' יוסי אומר אם (ש"מ) **יא)** משוייר **יב)** הוא עובר (ש"מ) **יג)** הוא והוה ליה (ש"מ) **יד)** ס"ל דהא תני תנא קמיה דרב הרי זו ולד שלמים ואמר ליה רב לתנא (ש"מ) **טו)** כיתם מעוברת זכתה (ש"מ) **יז)** משוייר ועובר ירך (ש"מ) **יח)** לו דהוה ליה (ש"מ) **יט)** ומני רבי היא דתניא רבי אומר המשחרר (ש"מ) **כ)** עליהן כשנולדין בעלי מומין הס"ל (ש"מ) **כא)** ס"מ דכולה ממתני' (ש"מ) **כב)** תיכת לא נמתק (ש"מ) **כג)** הד"מ (צ"ק) **כד)** נמי קאי וה"ק לך בכור דהיינו בכור אדם אשר יבוכר (ש"מ) **כה)** נ' ל"ק יבוכר בבהמה לא יקדיש אותו הס"ד, **כו)** שאר הקדשות ולכתי (ש"מ) **כז)** יקדיש את בכור (ש"מ) **כח)** ולמאי אתא. נ"ל מ"ל בבהמה דלא איצטריך אלא אתא לגגלוי דקרא לאו אלא מכח לגד ולגגלוי אלא יקדישנו שום אדם בכור אדם לקדושה אחרת (ש"מ) **כט)** ולמאי אתי אם אמר (ש"מ) **ל)** דאמר. (ש"מ) **לא)** בקדושה דהאם דולדות (ש"מ) **לב)** דמתני' ס"ג וכך היא שנויה בת"כ אבל עדיין אי אומר הוא לא יקדיש אבל יקדישנו אחרים מ"ל בבהמה בבהמה עסקתי (ש"מ) **לג)** מן הקדושה נרשם עליו קו מלמעלה לזהות כי לפ"ד ראוי למתקו (ש"מ) **לד)** קודמין וכבור הוא (ש"מ) **לה)** הכא ולאי (ש"מ) **לו)** הכל בכור הוא. (צ"ק) **לז)** על בהמת חולין מעוברת הס"ל (ש"מ) **לח)** ולדה של זו עולה (ש"מ) **לט)** כריש לה ולכל (ש"מ) **מ)** דלה ולכל לאת בה אקדשה ומחיב ולד כמקדיש. ל"ק, **מא)** לשמים דאינו יכול לשנות אותם לקדושה אחרת וכו' (ש"מ) **מב)** כהוייתן הן קדושים ולא (ש"מ) **מג)** קדושה שלא ע"י האם (ש"מ) **מד)** לשון ראשון הס"ד ומה"ל ד"ס אם לכך נתכוין שמתחלה כו'. (צ"ק) **מה)** שלמים. נתכוין להקדיש הולד לעולה כיון דמתחלה הקדיש האם לשלמים לא היילא עלה דתפוס לשון ראשון הס"ל. ומה"ל אם לכך נתכוין מתחלה ובשעה שהקדישה לשלמים היה בדעתו להקדישה ולד לעולה ולא נתכוין להקדיש לשלמים הס"ל. ומה"ל דאיל **מו)** נקשים ולא מכח אמו והוי **מז)** למיתה ואי ס"ל (ש"מ) **מח)** כר מינה וכו'. נ"ב כמוב בר מינה דהיא מדוכתא אחריתא מיקרינן ליה לבר מהיא לן מקשי דשבשתא כו' (ש"מ) **מט)** דאמר לא נתנו דמתי ולד תני הרי זו שלמים (מרא"כ) **נ)** זה ולד שלמים (ש"מ) **נא)** הכל ולא מכחיה דאם אלא מכח קדושת (ש"מ) **נב)** רש"ק מ"ז.

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבָּכֵר לַיְיָ בַּבְּהֵמָה לֹא יַקְדִּישׁ אִישׁ אֹתוֹ אִם שׁוֹר אִם שֶׂה לַיְיָ הוּא:
ויקרא כז כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מ"ל בבהמה וכו' ולמאי אתא כל"ל ותוס' ד' נמחק: **(ב)** ד"ה אמר וכו' ההיא שנתא אמר דמיתוקו: **(ג)** ד"ה עם נשיכת וכו' לקט אמר דליהוי וכו' לעשירים הס"ד ואח"כ מ"ה הי קדושה מעייהו חייל עליה דודאי: **(ד)** ד"ה ה"ג דברי וכו' קודמין ולכך בכור הוא: **(ה)** ד"ה אבל אם אמר כו' לא שייך למימר בהוייתן ולא במעי וכו' לשון ראשון הס"ד ואח"כ מ"ה אם לכך נתכוין כו' שמתחלה כשאמר: (ו) תוס' ד"ה היא כו' בהוייתן ולא במעי אמן.

הגהות הגר"א

[א] גמ' אמאי עד עליהן ל"ג: **[ב]** שם דכל פורתא עד חייל[ה] עליה ל"ג רש"י וגרסתו שכן כליל: **[ג]** מתני'. זמני ל"ג: **[ד]** רש"י ד"ה אלא. כולה. ל"ל וכולה: **[ה]** ד"ה בכ. דתניא ולד ה"ז. ל"ל דתני ה"ז ולד:

רבינו גרשום

קסבר בהוייתן הן קדושים. בשעה שנולדין לאותה שעה (סבר) כבר ניכרין הן טומטום ואנדרוגינוס ואינן קדושים דאי ס"ד עודן במעי אמן הן קדושין כו': ותאי דאמר דבהוייתן הם קדושים אתיא לאפוקי מהדין תנא דתניא **אילו נאמר אך בכור** ל"א יקדיש. האי קרא דכתב אך בכור אשר יבוכר וגו' כלומר אילו נאמר אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש ולא נאמר אותו הייתי אומר הכתוב משמע שבכור אדם לא יקדיש הקדש שהייתי אומר אך בכור אשר יבוכר לה' דהיינו בכור אדם בבהמה לא יקדיש לגמרי לכך נאמר לא יקדיש אותו דבכור בהמה לא יקדיש דמוקדש ועומד הוא אבל מקדיש שאר הקדשות בין בכור בין פשוט מקדיש שאר הקדשות של בהמה: **ועדיין אני אומר.** בכור אדם מקדיש הקדש ולא פשוט: **בבהמה.** בבכור בהמה עסקתי ולא באדם כלומר (תו) הכתוב אינו מדבר בבכור אדם אלא בבכור בהמה אבל אדם מקדיש הקדש בין בכור בין פשוט: **יכול לא.** יהא רשאי לקדשנו הבכור לקדושה אחרת אפילו כשהוא עדיין בבטן אמו: **ת"ל אשר יבוכר משביכר לה'.** כלומר אי אתה מקדישו [משנולד] אבל אתה מקדישו בבטן אמו לקדושה אחרת יכול אף וולד כל הקדושות יהא יכול להקדישו במעי אימן לשנותו מקדושת אימן כמו עובר בכור: **ת"ל אך.** מיעט אלמא סבירא ליה דוולדי קדשים במעי אימן הן קדושים ונתפסין בקדושת אימן או דלמא בכור הוי שכן קדושה חמורה וחיילא עלוילה או דלמא בכור הוי שכן קדוש מרחם משא"כ בשאר קדשים וחמור: **אמר על הלקט.** על השיבלין שלקט בשעת נשיתתן רובן לארץ דעיקר דין לקט היינו אותו שנושר לארץ ואמר יהא הפקר: **לקט הוי** שכן קדוש בידי שמים שצוהו להיות לקט **או דלמא הפקר הוי** שכן יפה כחו שוזכה בו בין עניים בין עשירים: **ואמר אביי דברי הרב קודמין.** גזרת שמים והוי לקט הכא נמי בכור דברי הרב קודם והוי בכור: מתני' **האומר ולדה** של זו **עולה ואח"כ אמר היא שלמים דבריו קיימין.** הואיל וקודם הקדיש הולד עולה: אבל אמר תחלה **היא שלמים ואח"כ אמר ולדה עולה הרי זו ולד שלמים.** דעובר ירך אמו הוא ונתפס בקדושת אמו: **רי' יוסי אומר אם לכן נתכוין מתחלה.** לומר קודם ולדה עולה והיא שלמים ורצה להקדיש שניהם כך אע"ג שטעה ואמר תחלה היא שלמים שלא מדעתו הואיל ורצה להקדיש שניהם ואי אפשר לפה לקרות ב' שמות כאחד שלא יקדים זה לזה אע"פ שטעה ואמר קודם היא שלמים כיון שלא נתכוין מתחלה לכך דבריו קיימין: אבל אם משאמר תחלה במתכוין **הרי זו שלמים** ונמלך ואח"כ אמר וולדה עולה לא אמר כלום אלא הרי זו וולד שלמים: גמ' **מ"ט קסבר אם שיירו לולד משוייר.** שאם נתכפר (באימה) [בבהמה] ונשתייר בנה הוי משוייר ולא חשיב כולד חטאת דימות אלא שכיון דהוי מעוברת קודם הקדישה דמי כמי שהקדיש עובר לבד ואמו לבדה **דעובר לאו ירך אמו הוא** אלא משוייר דלא ימות אלא יראה דדינו **כמפריש ב' חטאות** לאחריות דהשניה רועה: **ואם איתא דשיירו משוייר אמאי קרו ליה ולד שלמים.** כלומר דקודשה על ידי אמו הרי זה שלמים מיבעי ליה כלומר דקודש על ידי עצמו אלא כיון דאמר הרי זה ולד שלמים ש"מ דעובר ירך אמו ואם שיירו אינו משוייר: **א"ל ר' טבלא בר מינה דההיא** דתני תנא כו' ומיהא לא קשיא: **אם היתה עוברה זכה** ל"ו. גט שיחרור והוה ליה כמשחרר חציו דקנה חציו בן חורין והכא נמי כי אמר לה ולדך בן חורין נעשה כמקנה לה לשחרור אחד מאבריה **וניטו** וידו של ולד באין כאחד. דיש לה רשות לאמו לעצמה שמקבלת לו גיטו וליכא למימר מה שקנתה שפחה קנתה רבה דהא יש בה קצת שחרור: **אלא אי אמרת** כו'. **מי זביא** ל"ה לקבל גיטו:

שיטה מקובצת

ולדי קדשים ממעי אמן הן קדושין. גליון לכאורה נראה דפלוגתא דעובר ירך אמו איירי במקדיש בהמה מעוברת ובסברא הוא דפליגי, ופלוגתא דבמעי אמן הן קדושין איירי בהקדישה ואח"כ נתעברה ונפיק מקרא דאך חלק דהכא אי מהאשה וילדיה דאמר בסמוך, ומאן דאמר בהוריתן מפיק מקרא דרק קדשיך אשר יהיו לך וגו'. ר"י ז"ל: **רש"י ד"ה דבריו קיימין דאף בגמר דבריו אדם נתפס.** ס"א דאף בגמר דבריו אדם נתפס ומגמר דבריו להתפיס ולד לעולה. ואם משאמר הרי זו שלמים דבשעה דאקדיש לאימא שלמים נתכוון נמי לולדה ואח"כ נמלך להקדיש ולד לעולה וכו', ובגמ' מפרש דאם תוך כדי דיבור נמלך ואמר ולדה עולה ה"ז עולה, גמר' רצה וכו':

דתנא קמא סבר אם שיירו משוייר. וכיון דאי בעי למיסייריה ולמיעבדיה חולין הרשות בידו אלמא בהמה בחצופי נפשיה היא ור"ל כי מקדיש ליה לאימיה בחטאת חל נמי קדושת פיו על הולד והוי נמי חטאת ומשום הכי אינה נאכלת ותנא בתרא סבר שיירו אינו משוייר אלא כיון דאמו הוא הולד וכי מקדיש ליה לאימיה הולד קדוש מטונה דאם כשאר ולדות קדשים ולא מקדושת פיו ומיהו כי שחטה לאימיה ומצא בה ולד בן מרבעה מי אינו קדוש דבהוייתו דוקא הוא דקדוש וזה שלא היה לו הוייה לא קדוש ומש"ה קאמר דנאכלת לכל אדם דאי שיירו משוייר מיד דאקדיש ליה לאימיה תחול נמי קדושת פיו על הולד והקשה מורי הרמ"ר דבמתני' תנן היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ופרש"י עולה דלא שייך למימר בהוייתן הן קדושין בהקדיש' מעובדת אלמא אינו יכול לשנות הולד [1] דמטונה דאם קדיש מיד דאקדיש ליה לאימיה ומותיב מינה לר' יוחנן דאמר שיירו משוייר ובעי למימר דאית ליה להאי מתני' שיירו אינו משוייר ואפ"ה אינו יכול לעשות הולד בחולין ואי חולין הוא כדאמר הכא למ"ד שיירו אינו משוייר אמאי אינו יכול להקדיש הולד בעולה ותירץ דל"ל דקדושת האם מוקי לה בהכי דלא מצי לאקדושי בקדושה אחרת אלא מיד שיולד תחול עליו קדושת האם מיהו חולין הוא עד שיולד ואי שחט לאימיה בתוך כך הולד נאכל לכל אדם ותא"ג דבריש דמתני' תנן אם נקבה זבחי שלמים ואוקימנא בגמ' בבהמת קדשים אלמא יכול הוא לשנות הולד בקדושה אחרת ההוא בהקדישם ולבסוף נתעברה איירי כדפרישית ברש שמעתין וצריך לחלק בין הקדישה מעובדת להקדישה ולבסוף נתעברה ויש ספרים דגרסי איפכא ת"ק סבר שיירו אינו משוייר ואלה קדושה על הולד מטונה דאם מיד לפיכך אינו נאכל ותנא בתרא סבר שיירו משוייר והוי הולד חולין ומש"ה קתני דנאכל לכל אדם ואין אנו יכולין להעמיד דנהי נמי דלא חלה קדושת האם על הולד למ"ד שיירו משוייר מ"מ תיחול עליה קדושת פה האדם כדתנן במתני' היא קדושת פה האדם כדתנן במתני' היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ועוד היכי מצינו למימר לת"ק דשיירו אינו משוייר הא בפ"ק (לעיל דף י.) גבי פלוגתא דבר פדא ור' יוחנן דקדושה חלה על העובריו מייתי הני ב' בריתות דהכא למימר כתנאי וא"כ ע"כ ההיא דאינה נאכלת בעי לאוקומי כר' יוחנן ואיהו סבר דשיירו משוייר אלא ודאי גירסת רש"י עיקר:

ואת אמרת בעמא דר' יוחנן משום דסבר אדם מתכפר בשבח הקדש. תימה דהכא משמע דאית ליה לרבי יוחנן אין אדם מתכפר בשבח הקדש ובפ' בתרא דכריתות (דף כז.) [2] מיבעיא ליה ר' אלעזר לר' יוחנן אי מתכפר בשבח הקדש או לא אמר לו כמה [3][שנים] גדל זה בינינו ועדיין לא ידע אי מתכפר בשבח הקדש או לא אלמא דס"ל דמתכפר ולריך לחלק בין שבח הקדש לתוספת [4]: **לא** נצרכה [5][שאמר תוך כדי דיבור.

[6] פי' כדי שאלת [שאוס] תלמיד לרב שאוס עליך רבי דהא [7]דקיי"ל (ב"ב קכ:) תוך כדי דיבור כדיבור דמי והיינו כדי שאלת רב לתלמיד:

[1] המשחרר [2] חצי עבדו [3] יצא לחירות גיטו וידו באין כאחת [4] ואי אמרת שיירו משוייר [5] עובר לאו ירך אמו הוא אמאי זכתה לו והא תניא [6] נראין [7] שהעבד זוכה לקבל גט שחרור של חברו מיד רבו שאינו שלו ולא מיד רבו שלו [8] אלא ש"מ אם שיירו אינו משוייר [9] ותיובתא דרבי יוחנן [10] תיובתא לימא אם שיירו משוייר תנאי היא [11] דתניא [12] האומר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד ולדה כמוה דברי ר' יוסי הגלילי וחכמים אומרים [13] דבריו קיימין משום שנאמר [14] האשה וילדיה תהיה לאדוניה קרא מאי תלמודא לרבנן אמר רבא [15] (אמר) [16] קרא לרבי יוסי הגלילי דקתני ולדה כמוה שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהאשה לאדוניה ולדה לאדוניה [17] מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי יוסי [18] סבר שיירו אינו משוייר ורבנן סברי משוייר אמר לך ר' יוחנן דכולי עלמא [19] שיירו משוייר והכא היינו טעמא דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה אלא ודאי לימא כי הני תנאי [20] דתניא [21] השוחט את החטאת ומצא [22] בה בן ד' חי [23] תני חדא אין נאכלת אלא לזכרי כהונה ואינה נאכלת אלא ליום [24] אחד ואינה נאכלת אלא לפנים מן הקלעים ותניא אידך נאכלת לכל אדם ונאכלת בכל מקום ונאכלת לעולם מאי לאו [25] תנאי [א] דת"ק סבר שיירו [26] אינו משוייר ומר סבר שיירו משוייר אמר לך רבי יוחנן דכ"ע אם שיירו משוייר והני תנאי בהא קמיפלגי דמר סבר [27] ולדי קדשים [28] בהוייתן הן קדושים ומר סבר ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים ואיבעית אימא לא קשיא כאן בשהקדישה ולבסוף נתעברה כאן בשנתעברה ולבסוף הקדישה [29] מתקיף לה רבא ממאי דטעמא דרבי יוחנן [30] אם שיירו משוייר דלמא היינו טעמא דר' יוחנן [31] דאדם מתכפר בשבח הקדש אמר ליה רב המנונא [32] רבי אלעזר תלמידיה דרבי יוחנן ויתיב [33] לקמיה דרבי יוחנן ולא אהדר ליה האי שינויא ואת אמרת טעמא דר' יוחנן משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: אם משאמר הרי זו שלמים נמלך כו': [34] פשיטא ולדן שלמים אלא כל אימת דבעי מימלך אמר רב פפא לא [35] נצרכה אלא שאמר בתוך כדי דיבור מהו דתימא תוך כדי דיבור כדיבור [36] ואי [ב] עייוני הוא דקמעיין [37] קמ"ל: **מתני'** [38] הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר [39] אמר רבי יוסי [40] אם לכן נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת דבריו קיימים ואם משאמר תמורת עולה נמלך ואמר תמורת שלמים [41] הרי זו תמורת עולה:

גמ'

המשחרר חצי עבדו. קנה לחציו והוי חציו בן חורין ואע"פ שלא שחררו כולו יש לו יד לקבל את גיטו דגיטו וידו באין כאחד: **אלא אי אמרת אם שיירו משוייר.** אם שחרר האם ושייר הולד משוייר הוא לעבודתו אלמא ב' גופים נינהו אמאי זכתה לו הוי [1] כעבד המקבל גט שחרור לחבירו מיד רבו שלו שנייהם עבדים לגיס אחד ואין חבירו משוחרר שהרי הרב לא השליך גט השחרור [2] מידו דהואיל ונתנו לעבדו כמי שנתנו בתפוסתו דמי: **דתניא נראין הדברים כו' מיד רבו של חבירו שאינו רבו שלו.** דלגבי ההוא גברא יש לו יד לעבד זה שהוא שליח לקבל את הגט הואיל וזה אינו רבו: **ודה למוה.** משומרר: **דבריו קיימין.** והולד עבד: **קרא מאי אלמודא לרבנן.** קרא משמע טפי כר' יוסי הגלילי [3] דהולדות הולכין אחר האם: **אינו משוייר.** אלא ירך אמו הוא ומש"ה יצא לחירות כמוה: **והא היינו טעמא.** דר' יוסי הגלילי דבהדיא גלי בה קרא ולאו משום דירך אמו הוא אלא גזירת הכתוב הוא גבי שפחה: **השוחט את החטאת.** קס"ל שהקדישה מעובדת: **מאי לאו בהא פליגי דס"ק.** דמשוי ליה תורת חטאת קסבר אם שיירו משוייר וכיון דחשיב כבהמה בחצופי נפשה כי לא שייריה נמי חיילא עליה קדושה בגמר: **ותא"ג בתרא.** דמשוי ליה תורת חולין סבר אם שיירו אינו משוייר דלא חשיב כבהמה בחצופי נפשה אלא ירך אמו הוא ומחמת אמו הוא דקדיש כשאר ולדות קדשים והיא קדושה לא נחתא עליה עד שעת לידה דסבירא לן ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין ולא קודם: **אמר לך ר' יוחנן דכ"ע.** אי בהקדישה מעובדת עסקינן ודאי אם שיירו משוייר וכי לא שיירו קדוש הולד בחטאת גמורה אבל בהקדישה ולבסוף נתעברה פליגי ובהא פליגי דמר סבר בהוייתן ומר סבר בחצופי אמן: **לאו בהקדישה ולבסוף נתעברה וכו'.** ודכ"ע בהוייתן הן קדושין ולא בחצופי אמן הוא דקתני קדוש בחטאת דנתעברה ולבסוף הקדישה דכ"ע אם שיירו משוייר וחשיב למיקדש בחצופי נפשה והני תנאי לא פליגי מידי: **מתקיף לה רבא.** אהא דמותבינן ליה לר' יוחנן מאם היתה מעובדת זכתה לו ומוקמינן ליה בתיובתא: **מאן לימא לן דטעמיה דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר.** דתיהוי [4] תיובתא: **דלמא טעמא דר' יוחנן.** דלא ע"ג דמכח אימיה קדיש לא חזיל למיתה דאדם מתכפר בשבח הקדש וכי חזיל ולד חטאת למיתה היכא דלא רצה להתכפר בו אלא באמת: **א"ל רב המנונא.** לא מצית אמרת דטעמיה דרבי יוחנן לאו משום דאם שיירו משוייר דולדי משום הכי הוא דהא רבי אלעזר דאותביה לר' יוחנן לעיל [5] מהיא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים: **תלמידיה דרבי יוחנן הוא וקמיה הוה יתיב.** ואותביה ולא אהדר ליה רבי יוחנן האי שינויא דלימא ליה אלא [6] סבירא לי דמכח אימיה קדוש ולא מחמתיה דנפשיה וטעמא דידי משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: **אלא כל אימת דבעי מימלך.** בתמיה: [7] **בתוך כדי דבור.** כדי שאלת שלום רב לתלמיד ואמרי לה תלמיד לרב [8] (ב"ק עג.): **מתני'** [9] **הרי זו תמורת עולה.** דר"מ אית ליה תפוס לשון רלתשון [10]: **דבריו קיימין.** וחליה תמורת עולה וחליה תמורת שלמים ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חליה תמורת עולה ובדמי חליה תמורת שלמים. ובהכי עסקינן שהיו לפניו עולה ושלמים כשהמיר את זו בהן:

גמ'

קמיה. וקא מותיב ליה היא שלמים וולדה עולה (תמורת שלמים דולד): **ולא אהדר** ליה האי שינויא ר' טבלא אלא א"ל בר מינה דההיא כו': **ואת אמרת כו'.** אלא מדלא אהדר ליה הכי ש"מ דטעם דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר הוא: מתני' **הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים** ה"ז תמורת עולה דברי ר"מ. דקסבר תפוס לשון ראשון: **ר' יוסי אומר אם** לכן נתכוון מתחלה. שהתא תמורת שניהם אע"ג דלא אמר ה"ז תמורת עולה ושלמים אלא אמר ה"ז תמורת עולה (ותמורת שלמים) שלמים הואיל ואי אפשר כו': **דבריו קיימין** ותיכבר ויביא בדמיה בחצין תמורת עולה ובחציין תמורת שלמים: **אם משאמר תמורת עולה ואחר כך נמלך ואמר כו'.** הרי זו תמורת עולה בלבד: **תרוייהו** קדש. ותמכר ותביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים:

מסורת הש"ס

[1] גיטין כג: ע"ש מא: ע"ש, [2] [מולין נח. וש"נ], [3] גיטין כג: קדושין כג.; [4] [עי' תוס' סנהדרין פ: ד"ה עופר כו' דר"ש לא גרים לית], [5] קדושין סט., [6] לעיל יא., [7] [עי' תוס' זבחים דף לה ע"א ד"ה פיגל. ש"מן.], [8] [זבחים קיד. וש"ן], [9] [עי' תוס' זבחים דף לח ע"א ד"ה פיגל. ש"מן.], [10] [מנחות פ. פפ. כריתות כז.], [11] [ב"ק עג.], [12] [ב"ק עג.], [13] זבחים ל. ב"ק עג: נדרים סט: [עוד מזכר פלוגתא דר"מ ור"י בנדרים כו.], [14] [עי' תוס' מנחות דף פא ע"ב ד"ה תולה. ש"מן.], [15] [ע"א], [16] [ע' תוי"ט פ"ז מדמאי מ"ו. (ג' מהרש"א)], [17] [נ"ב תוס' מנחות דף עט ע"ב (לפנינו פ. ד"ה מאי קמ"ל). ש"מן.], [18] עי' רש"ק, [19] [וי"ל להדיא בגמ' ב"ק עג.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמ"ק סבר שיירו משוייר ומל סבר שיירו אינו משוייר: (ב) רש"י ד"ה בתוך כדי נ"ב ול"ע בב"ק עג: ע"ש:

גליון הש"ם

גמ' ותיובתא דרבי יוחנן תיובתא. עיין בב"ק דף מז ע"א תוס' ד"ה מאי: שם תני הדא אין נאכלת. עיין זבחים דף לה ע"א תוספות ד"ה פיגול:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דת"ק כו'. גרס"י להיפך: [ב] שם ולאלי עד דקמעיין. נ"ל דל"ג (עי' מ"ל פט"ו מהל' מעשה הקרבנות):

רבינו גרשום

והתניא נראין דברים שהעבד מקבל גיטו של חברו מיד רבו של חברו. דכיון דליתיה עבדו של נותן הגט הלכך יכול לקבל ממנו וזוכה בו לחברו: **אבל לא מיד רבו של עצמו.** לצורך חברו אם היו שניהם של אדון אחד משום דיד עבד כיד רבו דמי דמה שקנה עבד קנה רבו ואי אמרת אם שיירו משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא ולא הוי דינו כאמו. וא"ד איפכא דת"ק סבר אם שיירו משוייר דיכול להקדישו בפני עצמו לחטאת הלכך דינו כחטאת ואידך תנא סבר אם שיירו אינו משוייר: **ואבעית אימא לא קשיין.** הא דמשוי ליה דינו כאמו מיירי **דנתעברה ולבסוף הקדיש.** כיון דהיה יכול להקדיש עובר לחוד ואימיה לחוד יש לו דין חטאת: ואידך תנא דלא משוי דינו כחטאת מיירי **בהקדישה ולבסוף נתעברה.** כיון דבשעת הקדש ליכא עובר דמצי מקדיש ליה הלכך לא הוי דינו כאמו: **[ד]לא היינו טעמא דר' יוחנן.** דאמר רצה בה מתכפר רצה בולד מתכפר **דאדם מתכפר בשבח הקדש.** דהיינו ולד: **א"ל רב המנונא ר' אלעזר תלמיד דר' יוחנן הוה ריתיב** קמיה. וקא מותיב ליה היא שלמים וולדה עולה (תמורת שלמים דולד): **ולא אהדר** ליה האי שינוייא ר' טבלא אלא א"ל בר מינה דההיא כו': **ואת אמרת כו'.** אלא מדלא אהדר ליה הכי ש"מ דטעם דר' יוחנן משום דאם שיירו משוייר הוא: מתני' **הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים** ה"ז תמורת עולה ותמורת שניהם אע"ג דלא שלמים לכן נתכוון מתחלה. דקסבר תפוס לשון ראשון: **ר' יוסי אומר אם** לכן נתכוון מתחלה הואיל ואי אפשר כו': **דבריו קיימין** ותיכבר ויביא בדמיה בחצין תמורת עולה ובחציין תמורת שלמים: **אם משאמר תמורת עולה ואחר כך נמלך ואמר כו'.** הרי זו תמורת עולה בלבד: **תרוייהו** קדש.

מתורה אור השלם

1. אם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים או בִּנּוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: שמות כא ד

מוסף רש"י

מיד רבו שאינו שלו. דכיון דעבד לימים כתורת שחרור, שליח נמי מלי מיהוי (גיטין כג:). **ולא מיד רבו שלו.** אם שמיהם של אים אחד (שם וקדושין כג:) **דיד** עבד כיד רבו דמי וכשמקנו גט בידו לא יצא גט מרשותו, ואפ"ג דעבד מקבל גט לעצמו, **האם** הוא דגיטו וידו באים כאים כאחד, דשימרוכא דידיה הוא, אבל לאחרינא לא (גיטין שם). **האומר לשפחתו.** מעובדת, **הרי את בת חורין.** בגט שחרור זה, **וולדך עבד ולדה כמוה.** משומרר, כדילוף בסיפא שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה, בזמן שהאשה לאדוניה הולד שלה לאדוניה, אין האשה לאדוניה אין הולד לאדוניה (קדושין שם). **מאי תלמודא.** היכא שמעינן מהאי קרא דבריו קיימין (שם). **אין נאכלת אלא לזכרי כהונה.** כדין חטאת, קא סלקא דעתך דבמפרש בהמה מעובדת עסקינן, דאי במפרש ריקנית ונתעברה דכולי עלמא הואיל ומכח אימיה הוא דקדיש חולין הוא, דוולדי קדשים בהוייתן הן קדושים, כשהן נולדין ולא במעי אמן (לעיל יא.). **בהוייתן הן קדושים.** לאה לעיל ע"ש ד"ה בהוייתן. **בשבח הקדש.** בשבח שהשבים הקדש לאחר שהוקדש (מנחות פ. מכת"י). **הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים.** שהעמיד בהמת חולין אצל שתים, אחת עולה ואחת שלמים ואמר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים, **הרי זו תמורת עולה.** תפוס לשון ראשון ואין קדושה אלא על הולד חולין ומש"ה קתני דנאכל לכל אדם ואין אנו יכולין להעמיד דנהי נמי דלא חלה קדושת האם על הולד למ"ד שיירו משוייר מ"מ תיחול עליה קדושת פה האדם כדתנן במתני' היא שלמים וולדה עולה הרי זה ולד שלמים ועוד היכי מצינו למימר לת"ק דשיירו אינו משוייר הא בפ"ק (לעיל דף י.) גבי פלוגתא דבר פדא ור' יוחנן דקדושה חלה על העובריו מייתי הני ב' בריתות דהכא למימר כתנאי וא"כ ע"כ ההיא דאינה נאכלת בעי לאוקומי כר' יוחנן ואיהו סבר דשיירו משוייר אלא ודאי גירסת רש"י עיקר:

ואת אמרת בעמא דר' יוחנן משום דסבר אדם מתכפר בשבח הקדש. תימה דהכא משמע דאית ליה לרבי יוחנן אין אדם מתכפר בשבח הקדש ובפ' בתרא דכריתות (דף כז.) [2] מיבעיא ליה ר' אלעזר לר' יוחנן אי מתכפר בשבח הקדש או לא אמר לו כמה [3][שנים] גדל זה בינינו ועדיין לא ידע אי מתכפר בשבח הקדש או לא אלמא דס"ל דמתכפר ולריך לחלק בין שבח הקדש לתוספת [4]: **לא** נצרכה [5][שאמר תוך כדי דיבור.

[6] פי' כדי שאלת [שאוס] תלמיד לרב שאוס עליך רבי דהא [7]דקיי"ל (ב"ב קכ:) תוך כדי דיבור כדיבור דמי והיינו כדי שאלת רב לתלמיד [8]:

שינויי נוסחאות

[1] עבדו [יצא] לחירות דגיטו וידו: ס"ל קנה ונעשה כמקנה לה אחד מתכחיב וגיטו וידו כו' כך היא גס"י (ש"מ) [2] לאחת אלא אי אמרת שיירו משוייר ועובר לאו (ש"מ) [3] נראין דברים שהעבד (ש"מ) [4] שלו דיד עבד כיד רבו דמי (ש"מ) [5] רבא קרא אמר (ש"מ) [6] נ"מ האי קרא לרבי יוסי הגלילי קאי דקתני כו' (צ"ק) [7] לאדוניה אין האשה לאדוניה אין ולדה לאדוניה (ש"מ) [8] יוסי הגלילי סבר אם שיירו אינו משוייר וכדכן סבריי אם שיירו משוייר (ש"מ) [9] דכו"ע אם שיירו משוייר והכא היינו טעמ' דר"י הגלילי דאמר קרא כו' לאדוניה לימא. מיהו אלא ולאי נמקתן (ש"מ) [10] מנאי. ס"ל דמני מדא הטוחטו כו' ומנא אידך כו' (ש"מ) [11] ליוס ולילה אחד (ש"מ) [12] לאו בהא פליגי דת"ק דקא משוי לעובר כאימיה סבר אם שיירו משוייר ותנא בתרא דלא משוי לעובר כאימיה סבר שיירו אינו משוייר (ש"מ) [13] מתקיף.

כל הספרים ישנים של כת"ר גורסין זה המתקיף למעלה ג"כ מיד אחר אמר ר"י הפרים חטאת מעובדת וילדה כו', מתיב ר"א על אמר ר' טבלא כו', מתקיף לה רבא ממאי כו' אמר ליה כי דא המנונא כו' ות"א מתניתין כספרים בהמה ולבסוף נתעברה וכי קאמר ר"י שספרים בהמה מעובדת דאם שיירו לולד משוייר ות"א פליגי מימא מתני' שספרים בהמה מעובדת תנא דמתני' סבר ולדי קדשים במעי אמן הן קדושים ולד קדיש בקדושתיה דאימיה וכ"ש סבר ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים אמר הרי אם בת חורין ולדך עבד כו' עד משום שנאמר לאדוניה כדרגנן פשיטא הכי אימא דגנו לנפשה הוא דזכיה ולולדה לא דהא שייכה, ועוד אי נמי זכי ליה הא לית לה יד, ועוד אלדרכה קא קשיא לה לרבנן, אמר רבא שנאמר לר"י הגלילי אלמא לר"י הגלילי אם שיירו אינו משוייר, אמר לך ר' יוחנן בעלמא קא סבר ר"י הגלילי אם שיירו משוייר והכא [קא] אמרת ולרבנן כו', מיתיבי האומר לשפחתו הרי את שפחה כו' מיוכמת דר"י מיוכמת, נימא כתנאי מני מדא הטוחטו כו' ומנא אידך כו' לא הני תנאי בהא פליגי כו' ות"ק מתקיף לה כו'. ורש"י לא גרים כן (ש"מ) [14] יוחנן משום דאם (ש"מ) [15] כדבור דמי וכלי (ש"מ) [16] קמ"ל פי' דלא אמרינן בקדשים מכ"ד, וכ"ש בכמה דברים בקדושין ובאר דברים (הגר"א) [17] ר"מ ר' יוסי אומר אם לכן נתכוון מתחלה הואיל (ש"מ) [18] להוי (צ"ק) [19] האמרור בידו דהואיל. אות מ' נמתק (ש"מ) [20] דמי נמי סבריא (ש"מ) [21] הרי זו תמורת עולה. עיי' בזיטה גי' אחרת בגרא"י. [22] המטונה דאם וכו' ע' ז"ל (צ"ק) [23] ע' מנחות פ"ל ע' ד"ה ביאלו המו' בתריסין (רב"פ) [24] לא נצרכה דהאי דקיימ"ל תוך כדי דיבור כדיבור דמי היינו כדי וכו' (ש"מ) [25] ל' קיי"ל

שיטה מקובצת

ותיובתא דר"י תיובתא. גליון תימה לימא רבי יוחנן אנא דאמרי כר' אלעזר דאמר (ורבי שמעון דאמרי) ולד עצמו יקרב פסח בפ' ואלו קדשים (דף יט ע"א) ומוקמינן בבהמה מעובדת ועובר לאו ירך אמו ואם שייר משוייר, וצריך לומר דהתם מפריש נקבה לפסחו דלא מצי חייל על האם אמרינן דכיון דמצי חייל אולד משוייר הוא כדי שיחול חובתו, אבל הכא דמצי חייל חובתו על האם אם אין משוייר לגמרי בעלמא לא אמרי' ליה הכא. לשון הר"י ז"ל בגליון: גליון אע"ג דאמרי' בסמוך תנאי היא מ"מ איתותב מההיא דאם זכתה לו. ע"כ: **פשיטא ולדן שלמים.** גליון הראב"ק ור"ת גרסי האי פשיטא לקמן אמתניתין דאם משאמר תמורת עולה נמלך כו' ופריך פשיטא, וכן משמע במרובה

גמ' תמורת עולה תמורת שלמים גרסי' וכ"ג **ותמורת שלמים: ור' יוסי קסבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים כו'.** (ג) ור' יוסי אמר לך קסבר אי גברא אי אמינא [ז] אמי ליסגא תמורת עולה ושלמים תהוי קדושה ולא קריבה וטעה בהכי קסבר אימא תמורה אכל חד וחד ותהוי קדושה גמורה ליקרב הלכך אע"ג [ח] דאמינא בהאי ליסגא לתרוייהו איכוין הוה ליה כאומר לא תחול זו אלא אם כן חלה זו [ט]. לשון ירושלמי דר' מאיר [י] סבר אמי גברא דאמר תמורת עולה ותמורת שלמים [יא] הוא דקטעי דקסבר אי לא אמינא כו' הוא דהדר ביה והתניא בניחותא דפלוגתייהו בהכי [יב] ר' יוסי היינו רבנן דהא ודאי כי אמרי רבנן נמי דחלו תרוייהו לא אמרי אלא היכא דמתחלה נתכוין לכך דבנמלך כ"ע מודו דאין [יג] דבריו האחרונים כלום דולדי לא מלי לאימלוכי: [יד] **בהמה חליה עולה וחליה חטאת תקרב עולה.** דתפוס לשון ראשון וכיון דקדשה לפלגא קדושת עולה קדשה כולה ואע"ג דגבי האומר רגלה של זו עולה לא אר"מ דתיחול קדושה בכולה כדקתני (ד) [יה] בפירקין (ד) (דף יח.) אפ"ה בחליה מודה כדאמרי' התם הכל מודים בדבר שהנשמה תלויה בו: [יו] **תמות.** דלף בגמר דבריו אדם נתפס ואיהו [יז] לא הוי מחוייב חטאת הלכך תמות: **ושוין באומר חליה חטאת.** תחלה והדר חליה עולה דתמות: **שוין מני ר"מ.** דעל כרחך הכי משמע דאפילו ר"מ דאמר בראשה תיקרב הא תמות והא מילתא [יח] פשיטא דהא ר"מ תפוס לשון ראשון אית ליה וכיון דאמר חליה חטאת בראשה כ"ש דתמות הואיל ואינו מחוייב חטאת: **מעורבים.** שנתערבו בה שתי קדושות ואע"ג דתרוייהו חיילי עלה קרבה הואיל ומערב בה מידי דחזי להקרבה קמ"ל: **תמורתה אילטריכא ליה.** לאשמועינן דכיולא בה היא ואינה קריבה [יא] אלא היא תימכר לאחר שתסתאב ויצא בדמי חליה עולה ובדמי חליה שלמים דמהו דתימא נהי דאיהי לא קריבה [יב] כו': **ואינה קריבה.** הואיל ומתחלה כשהקדיש חליה לא היתה ראויה ליקרב דלא קדשה לחליה וכיון דלא הואי דידיה לא פשטה קדושה בהיא שעתא בכולה דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: קדושת

גמ' [טו] **א"ר יצחק ברבי** [טז] **יוסי א"ר יוחנן הכל מודים באומר תחול זו ואחר כך תחול זו דברי הכל תפוס לשון ראשון לא תחול זו אא"כ חלתה זו תרוייהו** [יז] **קדשי לא נחלקו אלא כגון משנתינו דאמר תמורת עולה תמורת שלמים דר' מאיר סבר מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים הויא ליה כאומר תחול זו וא"כ תחול זו** [יח] **ורבי יוסי** [יט] **סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים הוה אמינא קדושה ואינה קריבה** [א] [יז] **קמ"ל:** [כ] [יח] **ת"ר האומר בהמה זו חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים כולה תקרב עולה דברי ר"מ וחכ"א תרעה עד שתסתאב ותימכר** [יט] **ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים** [כא] **א"ר יוסי אם לכך נתכוון מתחלה הואיל וא"א להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימין רבי יוסי היינו רבנן כולה רבי יוסי קתני לה תניא אידך בהמה חציה עולה וחציה חטאת (כולה) תיקרב עולה דברי ר"מ ר' יוסי אומר תמות ושוין** [א]**באומר חציה חטאת וחציה עולה שתמות שוין מני ר"מ פשיטא מהו דתימא אי לאו דאשמעינן הוה אמינא טעמא דר"מ לאו משום תפוס לשון ראשון אלא היינו טעמא חטאת מעורבת קריבה ואפילו כי אמר חציה חטאת והדר אמר חציה עולה קריבה קמ"ל דלא תניא אידך** [ב]**אמר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים קדושה ואינה קריבה** [יט] **עושה תמורה** [ג]**ותמורתו כיוצא בו מני רבי יוסי היא פשיטא דקדושה ואינה קריבה תמורתה איצטריך ליה דמהו** [כ] **דתימא נהי דהיא לא קרבה תמורתה תקרב קא משמע לן מאי שנא היא דלא קרבה דהויא לה קדושה דחויה תמורתה נמי מכח קדושה דחויה קאתיא** [ג] **אמר רבי יוחנן** [ג]**ד בהמה של שני שותפים הקדיש חציה שלו וחזר ולקח חציה אחרת והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא**

אמר ר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן הכל מודים כו'. כך היא השיטה לר' יצחק בר יוסף דטעמא דר"מ לאו משום תפוס לשון ראשון ואי אמר תמורת עולה ושלמים אפי' ר"מ מודה דתרוייהו חיילי [יג] ולא פליג ר"מ אלא בתמורת עולה תמורת שלמים [יד] כדמפרש מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים כו' ור' יוסי סבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים קדושה ואינה קריבה כלומר לא יוכל להקריבה דחלי' הוי תמורת עולה וחליה הוי תמורת שלמים אימא תמורת עולה תמורת שלמים ותקרב לפיכך תחול אתרוייהו דלשניהם נתכוון: **האומר** בהמה זו חציה תמורת עולה חציה תמורת שלמים כולה תיקרב עולה דברי ר"מ. ור' יוסי אומר אם מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים הוה אמינא קדושה ואינה קריבה [א] [ז] קמ"ל: [כ] [יח] ת"ר האומר בהמה זו חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים כולה תקרב עולה דברי ר"מ וחכ"א תרעה עד שתסתאב ותימכר [ט] ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים [ז] א"ר יוסי אם לכך נתכוון מתחלה הואיל וא"א להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימין רבי יוסי היינו רבנן כולה רבי יוסי קתני לה תניא אידך בהמה חציה עולה וחציה חטאת (כולה) תיקרב עולה דברי ר"מ ר' יוסי אומר תמות ושוין [א]באומר חציה חטאת וחציה עולה שתמות שוין מני ר"מ פשיטא מהו דתימא אי לאו דאשמעינן הוה אמינא טעמא דר"מ לאו משום תפוס לשון ראשון אלא היינו טעמא חטאת מעורבת קריבה ואפילו כי אמר חציה חטאת והדר אמר חציה עולה קריבה קמ"ל דלא תניא אידך [ב]אמר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים קדושה ואינה קריבה [יט] עושה תמורה [ג]ותמורתו כיוצא בו מני רבי יוסי היא פשיטא דקדושה ואינה קריבה תמורתה איצטריך ליה דמהו [כ] דתימא נהי דהיא לא קרבה תמורתה תקרב קא משמע לן מאי שנא היא דלא קרבה דהויא לה קדושה דחויה תמורתה נמי מכח קדושה דחויה קאתיא [ג] אמר רבי יוחנן [ג]ד בהמה של שני שותפים הקדיש חציה שלו וחזר ולקח חציה אחרת והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא

מיבריו בשלמים וי"ל דר"מ סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כוותיה דאם אמר רגלה של זו עולה אין כולה עולה ופליג עליה דכי היכי דבתחלת הקדש חיילא אכולה בדבר שהנשמה תלויה בו הכי נמי כי אמר תמורת אכולה כר' יוסי דמדמה תמורה לתחלת הקדש כדתנן בפ"ק (סס י.) א"ר יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף כשאמר רגלה של זו תחת כולה תמורה תחתיה ה"ג סבירא ליה לר"מ דכי היכי דחייל תחלת הקדש אכולה בדבר שהנשמה תלויה בו הכי נמי תחול תמורה אכולה ור' יהודה סבר דאין תמורה חלה אאבר כלל אפילו באבר שהנשמה תלויה בו אע"ג דבתחלת הקדש מודה בדבר שהנשמה תלויה בו וטעם כדפי' בפ"ק (דף יא.) או משום דדריש בהמה בבהמה או משום דמקיש תמורה למעשר מה מעשר קרבן יחיד כו' אי נמי י"ל דכי אמר חליה אפילו ר' יהודה מודה דיש לחלק בין חליה לאבר שהנשמה תלויה בו דהכי נמי אנו צריכין לחלק לרבי יוסי דאמר ולא שליטין בהן ובחליה מודה דמימר כאשר אפרש בסמוך בעזרת השם: **רבי** יוסי אומר תמות. פירש"י דלף בגמר דבריו אדם נתפס ואיהו אינו מחוייב חטאת הלכך תמות וקשה היכי חיילא קדושת חטאת עליה כלל האמר בנדרים (דף ו.) דאפילו אמר על הבהמה הרי זו חטאת אם אינו מחוייב חטאת לא אמר כלום לפיכך פר"י דהכא מיירי דאמר וחליה תמורת חטאת וה"ג בתוספ' [פ"ג ע"ש] בהמה זו חליה זו תחת עולה וחליה זו תחת חטאת תיקרב עולה ר' יוסי אומר תמות וטעם דר' יוסי משום דשניהם חיילי וכיון דאיכא עליו תמורת חטאת למיתה אזלא: **מהו** דתימא נהי דהיא לא קרבה תמורתה תיקרב. ומ"ת היכי ס"ד לומר כן דחשיב תמורה טפי מהחיא דאתא מחמתיה וי"ל דמהו דתימא דאין דעתיה שתהא התמורה חליה עולה וחליה שלמים יז אלא אדעתא שתהא כולה תמורה יח או תחת חליה של עולה או תחת חליה של שלמים והוי קריבה ואע"ג דבפ"ק (לעיל י.) קאמר רבי יוסי דאין ממירין בהמה שלימה באברים כדתנן ולא שלמים בהן בחליה מודה דאם אמר בהמה זו של חולין תחת חליה של זו דחיילא והיינו האי דפרישית לעיל דצריך לחלק בין חליה לשאר איברים ומהו דתימא דתקרב תמורתה אע"ג דהיא לא קריבה קמ"ל דלא קריבה כיון דמכח קדושה דחויה קא אתיא:

מסורת הש"ס

(א) [זבחים ל: ע"ש], (ב) [זבחים דף יב., כריתות דף כז., קידושין דף ז ע"א. ש"מן]. (ג) זבחים יב. [קידושין ז. כריתות כז.]. (ד) [נפ"ק יא.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכי יוסי קסבר אי אמינא תמורת: (ב) שם קמ"ל (מ"ר) מז"מ וצ"ב גר' רש"י והתניא: (ג) רש"י ד"ה ור' יוסי וכו' ושלמים כו' כלומר ור' יוסי וכו' בהכי הס"ל וא"כ מ"ש דברי ר"מ דאין דבריו האחרונים כלום דולדי לא מלי לאימלוכי הס"ל ואח"כ מ"ש כ' ר' יוסי וכו' מודו הס"ל: (ד) ד"ה בהמה וכו' כדקתני בפירקא קמא דף יא ע"ב אפ"ה בחליה: (ה) ד"ה שוין וכו' בחליה דפשיטא היא דהא ר"מ:

הגהות הגר"א

[א] גמ' קמ"ל. גרס"י ל"ג דר"י סבר אי לא אמינא תמורת עולה תמורת שלמים סברי הדרי הוא דהדר בי והתניא האומר תמורת עולה ושלמים דבריו קיימים תמורת עולה תמורת שלמים ה"ז תמורת עולה דר"מ כו' עד ה"ז תמורת עולה מ"כ:

רבינו גרשום

לישנא אחרינא. שניה נמי חיילא ור' יוסי סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים ולא אמר תמורה נמי אשלמים הוה אמינא קדושה לשם תמורת שלמים ואין קרי' דמיה לתמורת שלמים כיון דלא אמר תמורה נמי אשלמים קמ"ל דמשו"ה קאמר נמי תמורת שלמים דליקרב נמי אשלמים. ל"א מפרש כלישנא קמא טעמא דר' מאיר ור' יוסי: **אלא** בדין **הוא.** דתמורת עולה ושלמים בעי מיבר ובהכי סגי ליה אלא כיון דאמר תמורת עולה תמורת שלמים משום הכי בדקינן ליה כו': **והתניא.** סיועא: הרי זו תמורת עולה כו': **ר' יוסי היינו חכמים.** דכיון דאמר דבריו קיימים הכי נמי סבר דתימכר ויביא כו': **כרבנן אין ודאי והא** קמ"ל דאמר דאם תחלה לא אמר כלום דאפילו לר"מ דאמר תפוס לשון ראשון כיון דאמר תחלה חציה חטאת והוא אינו מחוייב חטאת הוי כחטאת [שכיפרו] בעליה דמות: **מהו דתימא היינו טעמא דר"מ.** דאמר תקרב עולה דקסבר חטאת (מעורבת) [מעורבת]

קריבה כשאמר חציה עולה וחציה חטאת ואפילו כי אמר כו': **קדושה ואינה קריבה.** ותימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים: **ועושה תמורה.** משום דזכר הוא דחזי לעולה לקדושת הגוף: (עושה תמורה) **ותמורה כיוצא בה.** דתימכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים. **מני ר' יוסי היא.** דאמר דבריו קיימים: **פשיטא.** דודאי ר' יוסי היא: **דמהו דתימא תמורתה תיקרב.** דאתמורה לא הזכיר בה לא עולה ולא שלמים אלא אמר הרי זו תמורת זו: **קמ"ל.** דלא קרבה דמאי שנא היא דלא קרבה משום דהויא לה קדושה דחויה מהקרבה דיש לה ב' שמות תמורה נמי אתיא מכח קדושה דחויה ולא קרבה: **הקדיש חציה.** חלקו וחזר ולקח חציה אחר מחברו והקדיש: **קדושה ואינה קריבה.** משום דבשעה שהקדיש חלקו לא היתה כולה שלו ולא תפס לה קדושת הגוף: **ועושה תמורה.** והא ראויה היא לשם זבח שירצה ותמורתה כיוצא בה ותימכר ויביא בדמיו כו':

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ג: יח ג מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ג: **יט** ד מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל' ד עי' כ"מ:

מוסף רש"י

דברי הכל תפוס לשון ראשון. דאין קדושה חלה על קדושה (זבחים ל: ושם ד"ה לא חייל"א). **תרוייהו קדשי.** הואיל ונתכוין לכך ותרעה ויהא דמי חליה עולה ודמי חליה שלמים (שם. ושם ד"ה חייל"א. ועי"ש בהמשך גירסא אחרת). **הקדיש חציה.** אחד מהם (זבחים יב.). **ואינה קריבה.** הואיל ונתחילה הקדשה לא נגלה להקריב, דחליה היתה תולין ותמוי מעיקרא הוא, הלכך אינה קריבה עוד ותרעה ונוקמין בדמיה אחרת (שם, וכעי"ז קדושין ז. וכריתות כז.). **ועושה תמורה.** אם תמיר בה (קדושין שם) שהא אינה דשופפין (זבחים שם). **ותמורתה כיוצא בה.** דאינה קריבה, דמכח קדושה דחויה באתה (קדושין שם).

שינויי נוסחאות

[א] ל"ל יוסף, [ב] קדשי. ל"א שניה נמי חיילא לא (ש"מ) [ג] זו ותפוס לשון ראשון וכי' (ש"מ) [ד] קמ"ל. ל"א מהדר קא הדר ביה מתמורת עולה לתמורת שלמים הואיל וכן תפיס תחלת דבריו תמורת עולה, ור' יוסי סבר הדין גברא הוא דקא אמינא תמורת עולה ועל שלמים לא תפסת תמורה דתרוייהו ומש"ה הוא דאמר תמורת עולה ותמורת שלמים אלא דהין הוא דתמורת עולה ושלמים בעיא דיימא, הואיל וכן בדקינן ליה אי אמר מהדר הוא דאהדרי בי תפוס לשון ראשון ואי אמר לתמורת שניהן דבריו קיימים, והתניא הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דבריו ר"מ ומכמים אומרים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חליה תמורת עולה ובדמי חליה תמור' שלמים, ר' יוסי אומר יבדק אם אמר לכך נתכוונתי אלא שלא הייתי יכול לקרות שני השמות כאחד דבריו קיימין אם אמר